

Labklājības ministrijas Dzimumu līdztiesības komitejas sanāksme
Skolas ielā 28, 2.korp. 3.stāva zālē

PROTOKOLS Nr. 15

Rīgā,

2014.gada 26.marts, plkst. 14:00

Sēdi vada:

Ingus Alliks, Labklājības ministrijas (LM) valsts sekretāra vietnieks, Dzimumu līdztiesības komitejas (Komiteja) vadītājs.

Sēdē piedalās:

Agnese Gaile, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte;

Pēteris Leiškalns, Latvijas darba devēju konfederācijas (LDDK) Sociālās drošības un veselības aizsardzības eksperts;

Annele Tetere, RCS „Marta”, politikas koordinatore;

Gundega Krastiņa, Satiksmes ministrijas (SM) Finanšu un attīstības plānošanas departamenta vecākā referente;

Inga Birzniece, Veselības ministrijas (VM) Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vadītāja;

Alise Zālīte, Ārlietu ministrijas (AM) Humanitāro jautājumu nodaļa;

Ilze Slokenberga, Zemkopības ministrijas (ZM) Stratēģijas analīzes nodaļas vadītāja vietniece;

Renāte Rūse, Ārlietu ministrijas Ministru Kabineta (MK) pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja vecākā referente, Natālijas Freimanis, MK pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja vecākās referentes vietā;

Laila Balga, Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāja;

Daina MežECKA, Ziemeļu Ministru padomes (ZMP) biroja Latvijā padomniece;

Ilze Muceniece, Aizsardzības ministrijas (AiM) Personāla attīstības departamenta Personāla nodaļas vadītāja, Ilonas Dreģes, AiM Valsts sekretāra vietnieces administratīvajos un juridiskajos jautājumos vietā.

Pieaicinātie dalībnieki:

Viktorija Boļšakova, LM Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākā referente;

Liene Gātere, RCS „Marta” jauniešu projektu koordinatore.

Sēdē nepiedalās:

Iluta Lāce, biedrības „Resursu centrs sievietēm „Marta”” (RCS „Marta”) vadītāja;

Jānis Ušpelis, Ekonomikas ministrijas (EM) Tautsaimniecības strukturpolitikas departamenta vecākais referents;

Silvija Šimfa, Latvijas pašvaldību savienība, padomniece veselības un sociālajos jautājumos;

Sandris Rāgs, Tieslietu ministrijas (TM) Civiltiesību departamenta Vispārējo civiltiesību nodaļas juriskonsults;

Inete Ielīte, biedrības „Latvijas Bērnu forums” pārstāve;

Edīte Kalniņa, Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienības (LDzLA) valdes priekšsēdētāja, Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju tīkls (LSOST);
Inese Kurzemiece - Latvijas Lauku sieviešu apvienība (LLSA);
Šarlote Bērziņa – Tiesībsarga (TS) biroja juriste;
Solvita Vēvere, Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta direktore;
Līvija Marcinkēviča, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības (LBAS) priekšsēdētāja vietniece;
Inta Poudžiunas, nodibinājuma „Talsu novada krīžu centrs” psiholoģe;
Maiga Dzērvīte, LSOST valdes locekle, Jauno Pensionāru biedrības pārstāve;
Maija Brunava, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) Budžeta un finanšu departamenta Budžeta nodaļas finanšu analītiķe;
Evija Papule, Izglītības un Zinātas ministrijas (IZM) Valsts sekretāra vietniece – Izglītības departamenta direktore.

Sēdi protokolē: Lauma Rozīte-Torpe, Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā referente.

Darba kārtība

I.Alliks atklāj Dzimumu līdztiesības komitejas sanākumi un informē par darba kārtību.

1. ES Pamattiesību aģentūras pētījuma par uz dzimumu balstītas vardarbības pret sievietēm rezultāti;
2. ANO Sieviešu statusa komisijas 58.sesija;
3. Informācija un aktualitātes no RCS "Marta";
4. Aktualitātes no Sieviešu tiesību institūta;
5. Citi jautājumi
 - a) Informācija par Eiropas Komisijas rekomendāciju par vienlīdzīgu darba samaksu starp sievietēm un vīriešiem;
 - b) Informācija par Dzimumu līdztiesības Komitejas Ad hoc darba grupas darbu rekomendāciju sagatavošanā dzimumu līdztiesības aspektu integrēšanai uzņēmējdarbības jomā.

I.Alliks aicina sēdes dalībniekus akceptēt darba kārtību un pāriet pie darba kārtības 1.jautājuma.

1. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras pētījuma par uz dzimumu balstītas vardarbības pret sievietēm rezultāti (V.Boļšakova)

V.Boļšakova informē par Eiropas Savienības (ES) Pamattiesību aģentūras pētījumu par uz dzimumu balstītu vardarbību pret sievieti, kas tika publicēts š.g. 5.martā. Pētījums balstās uz 2012.g. datiem, kad visā ES tika aptaujātas 40 000 (katrā DV ~1500) sieviešu par piedzīvoto vardarbības pieredzi (gan vardarbība partnerattiecībās, gan ārpus mājas, gan seksuāla, gan fiziska vardarbība).

Rezultāti: 33% sieviešu ES savas dzīves laikā ir piedzīvojušas seksuālu vai fizisku vardarbību. Izsakot to skaitļos – 13miljoni sieviešu cietušas no fiziskās vardarbības,

4miljoni- no seksuālas vardarbības. Viena no katrām 20 sievietēm dzīves laikā tikusi izvarota. Katra piektā sieviete cietusi no fiziskas vai seksuālas partnera vardarbības. LV 32% sieviešu piedzīvojušas fizisku vardarbību. Izsakot skaitļos – katru dienu no vardarbības ģimenē cieš vairāk nekā 100 sievietes.

Attiecībā uz vardarbības veicēju pētījumā secināts, ka nav nozīmes upura un varmākas attiecību ilgumam. Risks kļūt par varmāku ir lielāks personām ar zemu izglītību, nodarbinātiem zemas kvalifikācijas darbā, tiem, kuri lieto alkoholu (partneri, kuri alkoholu lieto regulāri un daudz, ir vardarbīgāki). Turklāt vardarbība piedzīvota ārpus mājas arī var ietekmēt vardarbību mājās. Nereti novērojams, ka vardarbība ir ilgstoša – var turpināties arī pēc šķiršanās.

Psiholoģiskā vardarbība (aizvainošana, draudi, uc) – LV rādītājs vissliktākais ES – 60% (aptuveni 500 000 sievietes), salīdzinot ar ES 23%.

Vajāšana (nevēlami telefona zvani, īpašuma bojāšana, izsekošana) – LV rādītājs mazāks nekā vidēji ES, toties tendence, ka vajāšana ir ilgstoša parādība un viena no lielākajām varmāku grupām – bijušie partneri.

Seksuāla aizskaršana (fiziska, verbāla, neverbāla(ar interneta starpniecību), Latvijā bieži tiek novērota darba vidē un tieši sievietēm, kas nodarbinātas vadošos amatos – līdz pat 75%. LV rādītājs zemāks nekā vidēji ES.

Analizējot pētījuma rezultātu atšķirības starp dalībvalstīm, būtiski ņemt vērā, cik ļoti katrā valstī sievietes apzinās, kas ir vardarbība un cik gatavas runāt par piedzīvoto vardarbību. Liela nozīme, apzinot situāciju, ir kultūrai un sabiedrības izpratnei par vardarbību.

Vardarbība pret bērniem – LV rezultāti līdzīgi tiem rezultātiem, kas 2011.gadā tika konstatēti Veselības ministrijas (VM) pētījumā. Katrs trešais bērns cietis no vardarbības ģimenē (šais datums netiek iekļauta pāršana, kur rādītājs ir vēl augstāks), katra septītā meitene cietusi no seksuālas vardarbības bērnībā.

LV 70% sieviešu nekad nav ziņojušas par savu vardarbības pieredzi – policijas ziņojumi ir aptuveni desmitā daļa no visiem gadījumiem. Neziņošanas iemesli LV – viedoklis, ka ziņošanai nav jēgas, jo policija nevarēs palīdzēt, kā arī kauns un bailes.

53% sieviešu regulāri ikdienā pielāgo savu dzīvi (īpaši ārpus mājas, bet arī dzīvesvietā), lai izvairītos no vardarbības. 39% sieviešu pazīst kādu citu sievieti, kura ir cietusi vai cieš no vardarbības.

Saskaņā ar pētījumu LV 49% sieviešu nezina par organizācijām, kas sniedz palīdzību vardarbības gadījumos. Un tas nozīmē, ka ir veicams būtisks darbs, lai informētu sievietes par iespēju vērsties pēc palīdzības un ka LV šādu palīdzību sniedz 3 organizācijas – RCS „Marta”, Krīžu un konsultāciju centrs „Skalbes” un Talsu Krīžu centrs.

I.Slokenberga jautā, vai ir bijuši līdzīgi pētījumi par vīriešiem – gan attiecībā uz fizisku, gan emocionālu vardarbību.

V.Boļšakova - ir VM pētījums par bērniem, kurā piedzīvotā vardarbība analizēta dzimumu griezumā. Atsevišķi par vīriešiem pētījums veikts Lielbritānijā. Saskaņā ar šī pētījuma rezultātiem - arī vīrieši cieš no vardarbības, taču sievietes cieš neproporcionāli biežāk un no smagākas vardarbības formas. Pie tam atšķirībā no vīriešiem sievietes cieš no vardarbības, jo viņa ir sieviete (cieš no pret dzimumu vērstas vardarbības).

I.Alliks norāda, ka lai gan LV pētījumu par vardarbību pret vīrieti nav, policijas dati liecina, ka no slepkavībām tuvās attiecībās tikai 2% bojā gājušo ir vīrieši un pārējās sievietes – arī tas liecina par vardarbības ģimenē izplatību dzimumu griezumā.

P.Leiškalns piebilst, ka atšķirības ir arī fiziskā spēka dēļ, pie tam vīrieši vairāk tomēr cieš no vardarbības no sava dzimuma pārstāvjiem.

A.Gaile piebilst, par mītiem, kas kavē pilnvērtīgu vardarbības situācijas apzināšanu LV un viens no būtiskākajiem – vardarbība tiek uztverta kā personīga vai ģimenes lieta, kas skar tikai iesaistītās personas. Piemin grozījumus Civilprocesā, kas stāsies spēkā 31.martā un kas nosaka, ka vardarbības ģimenē gadījumā policijai būs tiesības izņemt varmāku no mājokļa, arī, ja mājoklis pieder vardarbības veicējam, aizliegt tuvoties cietušajai personai uc. Līdz ar likumdošanas grozījumu spēkā stāšanos būtiska ir iesaistīto speciālistu apmācība par grozījumu piemērošanu, tāpēc sadarbībā ar Somijas un Lielbritānijas vēstniecībām, Iekšlietu un Tieslietu ministrijām, Valsts policiju un nevalstisko sektoru 22.maijā Iekšlietu ministrijas telpās tiks organizēta konference par vardarbības pret sievieti jautājumiem.

Nolemj:

Informāciju pieņemt zināšanai

2. ANO Sieviešu statusa komisijas 58.sesija (A.Gaile, LM)

A.Gailei informē par Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Ekonomisko un sociālo lietu padomes Sieviešu statusa komisijas 58.sesiju, kurā š.g. martā piedalījās LM Valsts sekretāre I.Jaunzeme un A.Gaile. Komisija ir izveidota 1946.gadā un tajā darbojas pārstāvji no 45 ANO dalībvalstīm, ievērojot ģeogrāfisko līdzsvaru. Komisijas sesijas notiek reizi gadā martā Ņujorkā un katru gadu šīm sesijām ir atšķirīgs mērķis saskaņā ar kuru sesijas noslēgumā tiek pieņemti secinājumi, kas ne vienmēr izdodas, taču šogad veiksmīgi tika pieņemto. Šogad tēma bija – Tūkstošgades attīstības mērķu īstenošana – šie 8 mērķi, no kuriem viens ir specifiski vērsts uz dzimumu līdztiesības veicināšanu ietverti ANO Tūkstošgades deklarācijā, kas tika parakstīta 2000.gadā. Mērķu īstenošana paredzēta līdz 2015.gadam. Tieši šī iemesla dēļ šī gada sesijā tika izvērtēts progress Tūkstošgades mērķu sasniegšanā, kā arī identificēta un aktualizēta situācija tajās jomās, kurās progress nav bijis pietiekams vai tas ir salīdzinoši neliels. LV savā runā pauda viedokli, ka arī nākamajā periodā būtu jābūt atsevišķam dzimumu līdztiesības mērķim.

LV šogad uzstājās vispārējās diskusijās, kā arī pirmo reizi sadarbībā ar Polijas pastāvīgo pārstāvniecību, Sieviešu statusa komisijas NVO forumu organizēja paneldiskusiju ar mērķi iezīmēt tos jautājumus, kas ir svarīgi novērtējot un domājot par sasniegtajiem Tūkstošgades attīstības mērķiem un Pekinas rīcības platformā noteiktajiem mērķiem un izaicinājumiem pēc 2015.gada. Šos jautājumus diskusijas laikā skatīja no Ziemeļamerikas un Eiropas perspektīvas.

A.Gaile arī informēja, ka Komisiju sesiju starplaikos pārstāv ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu tiesību aģentūra (UN Women), kas darbojas kā izpildaģentūra – atbildīga arī par pilsoniskās sabiedrības iesaisti sesijās un dažādu pasākumu koordinēšanu. LV ievēlēja šīs aģentūras valdē 2013.-2015.gada periodam un pagājušogad bija UN Women prezidējošā valsts.

Nolemj:

Informāciju pieņemt zināšanai

3. Informācija un aktualitātes no RCS "Marta"(L.Gātere, RCS „Marta”)

L.Gātere informē par projektu, kura ietvaros sadarbībā ar 5 citām ES dalībvalstīm izstrādāts pētījums par seksuālā bulinga atpazīšanu Eiropā. Termins „seksuālais bulings” nav definēts termins, taču saistīts ar seksuāla rakstura apcelšanu – apsūkāšanu ar seksuālas ievirzes vārdiem, baumu izplatīšanu par personas seksualitāti vai seksuālo dzīvi, internetā - „seksstings”.

Pētījuma ietvaros fokusa grupās jaunieši piedalījās diskusijās ar profesionāļiem. Tā kā pētījums vēl ir tapšanas procesā un tā rezultāti nav publiski pieejami, tad L.Gātere informē par tā sākotnējiem rezultātiem:

Seksuāla rakstura apcelšanas upuri lielākoties ir jaunas meitenes, varmākas var būt gan viena dzimuma, gan jauktās abu dzimumu grupās. Agresija visbiežāk vērsta uz jauniešu izskatu – jaunietis tiek apsūkāts vai izplatītas baumas par viņu, varmākai norādot uz upura fizisko izskatu. Lielākoties incidenti notiek publiskajā vidē (piemēram izglītības iestādē) un kibertelpā.

Attiecībā uz rezultātiem par LV - jaunieši maz uzticas profesionāļiem. LV raksturīga problēma ignorēšana, neievērošana, seksuāla rakstura apcelšana vai apsūkāšana tiek uztverta kā normāla parādība un pat attaisnota. Jauniešiem trūkst izpratnes par šiem jautājumiem, līdz ar to viņi nezina, kā risināt problēmu vai kā izvairīties no negatīva rakstura seksuālās informācijas pieejamības.

Atšķirībā pēc dzimuma - dzimumu stereotipi, aizspriedumi, homofobija – vairāk izteikta zēniem. Pēc ģeogrāfiskā pārklājuma – jauniešiem no laukiem.

Sadalījumā pa vecuma grupām secināts, ka visbezspēcīgākie ir jaunieši jaunākajā vecuma grupā (pamatskolā) – 13-15 gadus veci.

Vecākajā vecuma grupā (16-18) jaunieši novērtē, ka seksuālais bulings ir problēma un nepieciešama aktīva darbība, lai šo problēmu risinātu – jāapmāca profesionāļi, kas ir spējīgi skaidrot un informēt jauniešus. Jaunieši uzsver negatīvo mediju lomu stereotipu atražošanā – īpaši attiecībā uz sievietes tēlu, kas nereti tiek attēlots kā priekšmets.

Risinājums – atzīt, ka problēma pastāv un iesaistīties tās risināšanā. Nepieciešams informēt un strādāt ar skolas administrāciju tai skaitā. Pagaidām trūkst kopējas pieejas, kā vērsties pret problēmu.

I.Alliķis vaicā, kas tiks darīts ar pētījuma rezultātiem.

L.Gātere informē, ka tiks izveidotas jauniešu darbnīcas, kurās jaunieši tiks apmācīti, kā tālāk nodot informāciju citiem jauniešiem, iespējams tiks domāts par rekomendāciju izstrādi iesniegšanai atbildīgajām institūcijām.

D.Mežecka interesējas, kā tika atlasīti dalībnieki fokusa grupām.

L.Gātere – dažāda vecuma jaunieši, reģionālais pārklājums, pilsētas/lauku apgabali – jaunieši tika uzrunāti caur izglītības iestādēm un jauniešu centriem.

Nolemj:

Informāciju pieņemt zināšanai.

4. Aktualitātes no Sieviešu tiesību institūta (L.Balga, STI)

L.Balga informē, ka katru gadu martā Sieviešu tiesību institūts organizē pasākumu saistībā ar Starptautisko sieviešu dienu un Gada balvas pasniegšanu sievietei – līderei. Š.g. 7.martā notika apbalvošana, kurā tika sveikta sieviete-līdere, kas veicinājusi sieviešu iekļaušanos cīņā pret nabadzību un sociālo nevienlīdzību. Ņemot vērā aktuālo situāciju pasaulē saistībā ar notikumiem Ukrainā, pasākums tika politizēts un tika pieņemtas divas rezolūcijas, kas adresētas valsts augstākajām amatpersonām, nevalstisko organizāciju tīkliem un Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē sekretariātam. Tās parakstīja pasākumā klātesošās 22 NVO. Pirmā rezolūcija nosaka, ka jebkurš karš un agresija pret valsti ir agresija pret sievieti.

Tāpat šajā pasākumā tika diskutēts par iespējām politisko partiju sarakstos noteikt kvotas līdzsvarotai abu dzimumu pārstāvētībai. Šis aicinājums iekļauts 2.rezolūcijā. Šai rezolūcijā kā punkts iekļauts arī aicinājums 8.martu noteikt kā nacionālo brīvdienu.

L.Balga informē, ka iesnieguma formā LV prezidentūras ES Padomē sekretariātam iesniegts priekšlikums nākamā gada martā rīkot konferenci par dzimumu līdztiesības jautājumiem.

5. Citi jautājumi

Informācija par Dzimumu līdztiesības Komitejas Ad hoc darba grupas darbu rekomendāciju sagatavošanā dzimumu līdztiesības aspektu integrēšanai uzņēmējdarbības jomā (A.Gaile). Informācija par Eiropas Komisijas rekomendāciju par vienlīdzīgu darba samaksu starp sievietēm un vīriešiem (L.Rozīte-Torpe)

A.Gaile informē par Ad hoc darba grupas darbu rekomendāciju izstrādei dzimumu līdztiesības jautājumu integrēšanai uzņēmējdarbības jomā un to, ka darba grupa ir tikusies 2 reizes un strādā pie informācijas apzināšanas. Vienlaikus arī Sabiedrības integrācijas fonds īsteno projektu sociālās solidaritātes programmas „PROGRESS” ietvaros- „Atbalsts nacionāla līmeņa pasākumiem sieviešu un vīriešu līdztiesības nodrošināšanai ekonomisko lēmumu pieņemšanas procesos”. Šī projekta ietvaros tiks veikts plašs pētījums par darba samaksas sistēmu uzņemšanos, kas būs būtisks informācijas avots arī rekomendāciju izstrādē. Ņemot vērā šī pētījuma termiņu, rekomendāciju izstrādei visticamāk tiks pagarināts termiņš, kas patlaban ir noteikts 31.augusts.

L.Rozīte informē, ka Eiropas Komisija marta sākumā publicēja rekomendāciju/ieteikumu dalībvalstīm par to, kā ar pārredzamības palīdzību nostiprināt principu par vienādu darba samaksu sievietēm un vīriešiem. Lai gan ieteikumi nav juridiski saistoši, dalībvalstis tos uztver nopietni, pie tam konkrētais ieteikums paredz ziņot Komisijai par minēto pasākumu īstenošanu līdz 2015.gada 31.decembrim, lai Komisija varētu novērtēt situāciju un lemt par turpmāku pasākumu nepieciešamību. Ieteikums paredz specifiskus pasākumus publiskajiem un privātajiem darba devējiem un sociālajiem partneriem, kuru ieviešana sekmētu pārredzamības politiku par atalgojuma sastāvu. Šie pasākumi ir darba ņēmēju tiesības iegūt informāciju par darba samaksas līmeņiem, revīzijas par atalgojumu, atalgojuma jautājumu iekļaušana koplīgumos, jēdziena „līdzvērtīgs darbs” definēšana uc.

Nolemj:

Informāciju pieņemt zināšanai.

P.Leiškalns ierosina nākamajās Komitejas sanāksmē pārrunāt Eiropas Parlamenta rekomendāciju par seksuālā pakalpojuma pircēju sodīšanu.

I.Slokenberga vaicā, kā tiks organizēts darbs pie pamatnostādņu izstrādes dzimumu līdztiesības politikas īstenošanai.

A.Gaile informē, ka atsevišķa darba grupa netiks veidota, jo Komiteja ir atbilstošs forums pamatnostādņu apspriešanai. Vienlaikus atbilstoši MK noteikumiem notiks publiskā apspriešana un saskaņošana ar atbildīgajām ministrijām un sociālajiem partneriem. Indikatīvi pamatnostādņu projekts Komitejas locekļiem pirmajiem komentāriem un priekšlikumiem varētu tikt nosūtīts jūnijā.

Sēdi beidz plkst. 15:50

Komitejas priekšsēdētājs

I.Alliks

Protokolēja

L.Rozīte-Torpe